

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Sacramentis in genere, de Baptismo, de Confirmatione, de
Eucharistia, de Pœnitentia, de Extrema-Vnctione, de Ordine & de
Matrimonio

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniae Agrippinae, 1671

§. II [i.e. I]. Quibusdam præmissis, utraque difficultas resolvitur,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77185](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77185)

Unde non sunt audiendi quidam juris civilis Doctores contrarium sentientes.

63. Ratio etiam suffragatur, ut enim docet S. Thomas 2. 2. quæst. 104. art. 5. incorp. licet pater habeat jus dirigendi per imperium actiones domesticas filij, & filius teneatur ei obedire; tamen non habet in suo dominio naturales filij potencias & facultates, qualis est potentia generativa, unde filius jure naturæ potest sine consensu patris de tali facultate disponere, eamque alteri tradere per contractum matrimoniale. Verba S. Doctoris sunt: *Tenetur homo homini obedire in his, quæ exterius per corpus sunt agenda, in quibus tamen secundum ea, quæ ad naturam corporis pertinent, homo homini obedire non tenetur, sed solum Deo, quia in his omnes homines naturæ sunt patres, putà in his, quæ pertinent ad corporis sustentationem, & proles generationem. Unde non tenentur nec servi dominis, nec filij parentibus obedire de matrimonio contrahendo, vel virginitate servanda, aut aliquo alio hujusmodi. Sed in his quæ pertinent ad dispositionem actuum & rerum humanarum, tenetur subditus suo superiori obedire secundum rationem superioritatis, sicut miles duci exercitibus in his, quæ pertinent ad bellum; servus domino in his, quæ pertinent ad servilia opera exequenda; filius patri in his, quæ pertinent ad disciplinam, & curam domesticam.*

64. Secunda verò pars nostræ resolutionis, quæ asserit matrimonia filiorum familias sine consensu patris in Gallia editis Regijs esse prohibita, constat, nam Henricus II. Galliarum Rex Christianissimus, anno 1556. ea strictissime prohibuit, & contra filios sine consensu patris matrimonium contrahentes has penas statuit: Primo, ut jure exheredes fieri possent. Secundo, ut liceat parentibus jam factas donationes revocare. Tercio, ut ob id exheredati liberi, omnia lucra amittant, quæ suis vi consuetudinis, aut pacti matrimonialis deferebantur. Demum statuit, quod intervinientes huic matrimonio penam arbitriam plestantur, & Notarius, ac testes penam capitis puniantur.

65. Quæres septimo, An ita verum sit, matrimonia clandestina, post decretum Tridentini, esse irrita, ut in nullo prorsus casu valida sint?

Respondeo multos recenseri casus, in quibus talia matrimonia censentur valida, non obstant Tridentini decreto; sed ex illis duos tantum vel tres prorsus probabiles. Primus est, si fideles contrahant in facie Ecclesiæ, sed invalide, propter occultum impedimentum; postea cognitò impedimento possunt occultè contrahere, vel renovando consensum, vel si vir maritali affectu uxorem cognoscat; & in tali casu matrimonium illud, licet clandestinum, validum est, ut à Pio V. declaratum fuisse testatur Navarrus cap. 22. Manualis num. 70. & Petrus Ledesina qu. 45. art. 5. affirmat Cardinales Congregationis ita declarasse, seque illam declarationem vidisse. Contrarium tamen sentiunt non pauci cum Pontio lib. 5. cap. 6. propter declarationem Clementis VIII. art. præcedenti, §. 2. in fine adductam, quæ asserit, cum matrimonium ab initio fuit invalidum, ut revalideretur, necessarium esse consensum utriusque conjugis coram Parocho & testibus. Sed Clementem cum Pio conciliare conatur Amicus hic disp. 7. sect. 13. num. 131. dicens, utramque sententiam esse in praxi tutam ac securam, istam esse tutiorem, & alteram probabiliorē, subindeque potuisse ex diverso fundamento utramque sententiam ubi u-

troque Pontifice in praxi servandam præstare, primam ut probabiliorem, secundam ut tutiorem.

Secundus casus, qui ab aliquibus probabiliter reputatur, est, quando quis per totam vitam habitavit cum concubina, quæ reputatur eius uxor, ex qua etiam plures liberos suscepit, postea verò dum ægrotaret, publice decessit non fuisse veram ejus uxorem, atque adeo filios esse illegitimos; unde ipse morti propinquantem vocat Parochum, qui vel abest, vel non potest inveniri; si tunc coram quinque, vel septem testibus contrahat, ut filij fiant legitimi, probabiliter reputantur alicui, validum esse matrimonium.

licet alij oppositum probabiliter existimant. Tercio, Matrimonia clandestina valida sunt, si contrahantur in ijs locis, in quibus Tridentini constitutio non est recepta, licet contrahentes peregrini sint, & in eorum patriæ talis constitutio sit recepta, imò licet de industria eo se contulerint, ut valide contraherent, sicut ait Pontius lib. 5. cap. 9. post Sanchez, & alios. Item si duo contrahentes clandestini, sint diversarum parochiarum, in quarum una publicatum fuerit decretum Tridentini, non verò in altera, valet matrimonium, si fuit celebratum in eâ parochia, in qua decretum non fuit receptum, ut declarat congregatio Cardinalium in caput 1. Decreti de reformatione matrimonij, & in responsione data Episcopo Anthepiensi, quæ refert Sylvius hic ad quæst. 45. art. 5.

Demum quando Parochus simpliciter haberi non potest, vel non potest haberi sine maximo vel ipsius Parochi, vel contrahentium periculo, validum est matrimonium in absentia Parochi contractum, ut constat ex decisione eisdem congregationis Cardinalium, quæ constituta ab Episcopo Tricarientiensi circa formam matrimoniorum, quæ in partibus Hollandiæ, Zelandiæ, & Frisiæ contrahuntur, examinatis ac penitus rationibus sibi ab Episcopo propolis.

postquam declaravit irrita esse matrimonia hæreticorum celebrata coram ministro hæretico, vel magistratu in loco, ubi Tridentinum est publicatum, subiungit: Si verò parochia, in qua aliquando observatum decretum propter parochi defectum, & cathedrales iidem Episcopo & Capitulo, habentibus à Concilio facultatem aliam sacerdotem ad id delegant, nulli, quæ alius iussit, qui iussit Parochi, aut Episcopo suppleat, matrimonium valet absque presentia Parochi, servat tamen in ea quæ per ipsam formam Concilij, nempe adhibitu saltem duorum testium. Si verò extant quidem Parochus & Episcopus, sed nullo constituto Vicario, uterque metu hæreticorum latent, ita ut verè ignoretur, ubi sit, vel eodem metu & Diocesi absit, nec ad alterutrum sit tutus accessus, validum est matrimonium contractum absque Parocho, adhibitis tamen duobus testibus.

ARTICULUS IV.

An, & quo jure matrimonium factum est in gravi, seu in virum constantem cadente, irritum sit?

§. II.

Quibusdam præmissis utraque difficultas resolvitur.

Suppono primò, meritum sic defini ab Ulpiano de eo quod metus causa, & obligatio per vim.

periculi, vel futuri mali, mentis trepidatio, quæ definitio omni metui convenit. Omnis autem variis modis divisionibus, quæ ad nostrum institutum non pertinent, communis divisione metus dividitur in levem & gravem, qui etiam cadens in virum constantem appellatur, cap. *Veniens* 2. & cap. *Consultationis*, de sponsalibus. & est ille qui versatur circa malum grave, cuiusmodi est mors, mutilatio, perpetuum exilium, diuturnus carcer, defectio à proprio statu, amissio omnium aut notabilis partis bonorum, idque non tantum respectu propriae personæ, sed etiam conjunctorum consanguinitate, affinitate, vel arcu amicitia, ut notat S. Thomas in 4. dist. 29. quæst. 4. art. 2. ad 2. Nec satis est ut versetur circa malum grave ex falsa imaginatione apprehensum, sed debet re ipsa esse tale, ut definitur l. *Nec timorem* 7. ff. *De eo quod metus causa*, ubi sic dicitur: *Si quis metusculis rem illam frustra timuerit, per hoc edictum non restituitur, quoniam neque rei, neque metus causa factum est.* Docet etiam D. Thomas hic quæst. 47. art. 2. ad metum gravem & in virum constantem cadentem, non sufficere quod versetur circa malum grave, quod re ipsa sit tale, & non ex falsa imaginatione, sed insuper requiri quod illud malum sit gravius eo quod eligitur ad illud evitandum; Quia (inquit) *constans sequitur rationem rectam, per quam scit quid pro quo dimitendum sit vel faciendum: semper autem minus malum, vel minus bonum eligendum est, & ideo constans ad minus malum sustinendum cogitur metu maioris mali; non autem cogitur ad minus malum, ut vitet minus malum.* Ex qua doctrina sequitur primò, nullius mali temporalis metum, ad quodcumque peccatū committendum incussum, esse gravem, & cadentem in constantem virum; cum quodcumque malum temporale, cum quovis peccato etiam veniali comparatum, sit longe minus. Unde Daniel 13. Susanna ab impudicis senibus sollicitata, maluit mortem eligere, quam eorum delictum consentire. Invenit Susanna (inquit sacer textus) & ait: *Angustia sunt mihi undique, si enim hoc egero, mors mihi est; si autem non egero, non effugiam manus vestras. Sed melius est absque opere incidere in manus vestras, quam peccare in conspectu Domini.* Sequitur secundo, quod si alicui intenteretur amissio notabilis partis bonorum, nisi consueverit in matrimonium, ex quo longe peiora mala obventura timet, talis metus gravis non est, nec cadens in virum constantem, cum constantis viri sit ex duobus malis minus eligere.

70. Suppono secundo, metum gravem, sive in virum constantem cadentem, posse inferri à duplici causa, videlicet à causa naturali, ut à naufragio, à peste, à gravi infirmitate; vel à causa libera & extrinseca, ut ab alio homine. Rursus metum illum gravem, qui inferitur à causa libera extrinseca, posse inferri dupliciter, iuste nimirum, vel injuste. Iuste, si iudex v.g. comminetur mortem homicidæ, nisi ut satisfaciat parti; ducat in uxorem filiam & consanguineam occisi. Injuste vero, si persona privata metum illum incutiat. Item metum illum posse inferri, vel ad extorquendum consensum in matrimonium; & tunc per se ordinatur ad matrimonium; vel non ad extorquendum consensum in matrimonium, sed in aliquid aliud, & tunc non nisi per accedens ad matrimonium ordinatur; v.g. si quis ex metu latronis, accipiat in uxorem filiam viri fortissimi, qui illum à latronibus defendat. His positis, pro resolutione difficultatis propositæ,

Tomus F.

Dico primò, nullus metus quantumvis gravis, si à causa naturali proveniat, irritat matrimonium. Patet conclusio in eo qui metu mortis naturalis imminetis, vel ex metu inferni, ducit in uxorem eam quam habuit concubinam; certum est enim, tale matrimonium esse validum, sicut & vota quæ ex metu naufragij, vel imminente alio gravi periculo fiunt, omnium consensu valida sunt; quia nimirum in his casibus nulla est coactio, cum nulla vis inferatur; nec ulla tunc fiat injuria voventi, vel matrimonium contrahenti.

Dico secundo, non irritari matrimonium à gravi metu, iuste à causa libera incusso. Patet etiam, tum quia nulla tunc fit injuria contrahentis, tum etiam, quia ita sæpe fit in Republica Christiana; Ecclesia enim per excommunicationem cogit volentes adimplere sponsalia, & iudex adolescenti de stupro virginis convicto, comminatur mortem, nisi eam in uxorem ducat.

Dico tertio, non irritari matrimonium gravi metu injuste incusso à causa libera, si talis metus non sit incussus ad extorquendum consensum in matrimonium, sed ob alium finem, seu ad aliam rem injuste extorquendam. Hæc etiam conclusio est manifesta, valet enim votum factum Deo ad vitandam mortem intentatam à latrone, non in finem extorquendæ tale votum, sed pecunias: Ergo similiter valebit matrimonium, si latro metum incutiat viatori ad pecuniam extorquendam, & viator ut præsentem redimat vexationem, spondeat ipsius filiam se in uxorem ducturum. Item si iudex contra allegatam & probatam ad mortem damnet reum, qui ut ab injusta morte se liberet, iudicis filiam ducit, validum est matrimonium. Similiter si maritus adultero in delicto deprehenso, propria auctoritate mortem minatur, ad cuius iram placandam, adulter in uxorem ducit minantis filiam, valet matrimonium. Denique quando aliquis injuste detentus in carcere, alià de causa, & ob alium finem, ducit in uxorem filiam ejus à quo detinetur, ipe libertatis obtinendæ, aut quando Princeps bello licet injusto à altero vexatus, petit ipsius filiam, & in uxorem ducit, propter bonum pacis, Matrimonium, omnium consensu, validum est.

Dico quarto, omnis metus gravis, ad extorquendum consensum injuste incussus, irritat matrimonium. Ita communiter Theologi, Canonistæ, & Jurisperiti, & constat ex cap. *Cum locum*, 14. & cap. *Veniens*, 15. de sponsalibus, & cap. 2. de eo qui duxit, &c. Idque verum est in utroque foro, quia hæc jura absolute dicunt, eum qui ita contraxit, valide cum secunda contrahere, licetque cum ea permanere, quod falsum esset, si primum Matrimonium absolute in utroque foro esset irritum.

Nec valet si dicas, jura id dicere, quia præsumunt metum coactum non consensisse, sed finxisse. Nam contra est primò, quod oppositum patet ex cap. *Significavit*, ibi enim Pontifex discrete significat eum, qui consensit in unam sed per vim & non sponte, validum cum altera Matrimonium contraxisse. Secundo, ut arguit D. Thomas hic quæst. 47. art. 7. in corp. Ecclesia nunquam præsumit peccatum de aliquo, nisi probetur: Præsumeret autem peccatum mendacij, si existimaret eum qui coactus est non consensisse, quando dixit se consentire. Tertio, Ecclesia præsumit suscipientem aliquod aliud Sacramentum ex metu gravi, vere consensisse, nisi certo

Bbb

con-

constet de opposito, ut patet ex cap. *Maiores*, de A
Baptismo, paragrapho *Item quartur*: Ergo idem
est dicendum à fortiori de Matrimonio.

Ratio autem ob quam Ecclesia matrimonia
ex gravi metu contracta statuit esse nulla, fuit,
quia cum vinculum matrimonij sit perpetuum
& indissolubile, Ecclesia voluit quòd ejus cele-
bratio esset libera & spontanea, ut ad eam
alienà vi & injurià nemo cogatur. Qua etiam
de causa irritat vota solemnia Religionis, facta
ex metu cadente in virum constantem. Non ir-
ritat autem Baptismus ex eodem metu susce-
ptum, tum quia, cum sit Sacramentum, non sub-
jacet dispositioni juris Ecclesiastici, sicut Ma-
trimonium, quod non solum habet rationem Sa-
cramenti, sed etiam contractus naturalis & civilis:
Tum etiam, quia cum baptizatus ad illum
merè passivè se habeat, non requiritur ex parte
illius ita perfectum & exactum voluntarium,
sicut in contrahente matrimonio, aut emittente
vota solemnia Religionis, ut rectè obser-
vavit sanctus Doctor hic quæstione 47. art. 3.
ad 1.

Dico ultimò, Matrimonium gravi metu in-
justo contractum, non esse irritum jure naturali,
sed tantum Ecclesiastico. Est contra Pontium
lib. 4. cap. 14. *Meratium* disp. 7. sect. 8. & alios,
existimantes, talia matrimonia jure naturæ irri-
ta esse.

Probatur conclusio ratione fundamentali:
Metus gravis, injustus, neque defectu plenæ li-
bertatis, neque ratione injuriæ quam infert, tol-
lit naturam consensûs ad matrimonium essen-
tialiter requisiti: Ergo illum non irritat jure
naturæ. Consequentia patet, si enim illum jure
naturali irritaret, altero ex his capitibus id præ-
staret. Antecedens verò quoad utramque par-
tem suadetur. In primis enim quòd ipsum non
irritet ex defectu libertatis, patet ex eo quòd
idem libertatis defectus reperitur in metu gra-
vi, ex causa naturali vel libera proveniente,
& in metu gravi injusto, ad alium finem, quam
ad extorquendum consensum incusso; & ta-
men triplex ille metus non irritat matrimoni-
um, ut tribus primis conclusionibus ostensum
est: Ergo metus gravis, ad extorquendum
consensum injustè incussus, jure naturæ non
irritat matrimonium, ex defectu plenæ libera-
tis.

Quòd verò ipsum jure naturæ non irritet, ra-
tione injuriæ quam infert, probatur; tum quia
tanta injuria infertur meticuloso per metum
levem, quanta homini forti per metum gravem;
& tamen metus levis etiam cadens in virum
meticulosum, non irritat jure naturæ matrimo-
nium. Tum etiam, quia saltem in matrimonio
gravi metu injusto ad alium finem incusso, re-
peritur injuria gravis, quæ tamen matrimo-
nium non irritat, & dominij proprii corporis
translationem non impedit, ut conclusione ter-
tiâ variis exemplis declaravimus. Addo quòd,
in aliis contractibus gravi metu injusto cele-
bratis, gravis infertur injuria, quæ non obstante
sunt validi, & efficaces ad dominium transfe-
rendum: Ergo metus gravis injustus non irri-
tat jure naturæ matrimonium, ratione injuriæ
quam infert.

Contra tres primas conclusiones nullum
conducit argumentum alicujus momenti,
sed contra quartam obijciunt primo: Si enim
metus gravis, ad extorquendum consensum in-
justè incussus, irritaret matrimonium, sequitur
injustè oppressum peccare mortaliter peccato
mendacii & sacrilegii, proferendo verba illa
Ego te accipio in meam: Sed hoc videtur abso-
lutè manifestum: Ergo & illud. Sequela Majoris vide-
tur manifesta, in ipsè enim oppressus, proferendo
illa verba, loquitur contra mentem, subin-
deque mentitur in materia gravi. Item potest
formari sacramentale Sacramentum matrimo-
nii supra materiam indebitam, subindeque illud
dicit Sacramento, & sacrilegium committit, si-
cut ille qui metu mortis aliquem indispotum ad
solvit.

Respondeo negando sequelam Majoris,
quoad utramque partem: In primis enim,
quoad peccatum mendacii, contrahens qui illa
verba, *Accipio te in meam*, proferit ex metu gra-
vi, injustè illato à causa libera, tripliciter se ha-
bere potest in eorum prolatione: Primo ita ut
non consentiat in matrimonium, & tamen in-
tendat ea proferre in sensu formali; & tunc
sine dubio peccat, peccato mendacii, quia lo-
quitur contra mentem, quamvis fortasse illud
peccatum non sit mortale, ob metum gravem
injustè illatum; sicut quando Judex injustè
procedit, mentiri in judicio, non est mortale.
Secundò potest contrahens ita proferre verba
illa, ut non intendat ea dicere in sensu formali,
sed tantum materiali; & tunc non mentitur,
quia nihil dicit contra mentem, nec tenetur lo-
qui juxta intentionem cogentis, quandoque-
dem supponimus quòd injustè cogitur, & non
obligatur aliunde erga feminam, ad eam du-
cendum in uxorem. Tertiò potest contrahens
proferre verba illa cum intentione sensus for-
malis significationis eorum, & consentiri in ma-
trimonium, quantum fieri potest ex parte sua
propter se, & tunc etiam non peccat peccato men-
dacii, quia nihil dicit contra suam mentem;
illa enim verba faciunt tunc hunc sensum, con-
traho tecum, quantum est ex me, sive pono
quidquid requiritur ex parte mea, ad contra-
hendum tecum.

Similiter contrahens matrimonium ex gravi
metu, non peccat peccato sacrilegii; nam vel
bonâ fide existimat se valide contrahere, &
perficere matrimonii sacramentum, licet metu
coactus, & tunc bona fides, seu ignorantia in-
vincibilis ipsum excusat à peccato; vel contra-
novit contractum esse invalidum, subindeque
non perficit Matrimonii sacramentum, & sic
non peccat etiam, nec facit contra reverentiam
hujus Sacramenti, qui gravi metu adactus pro-
fert verba consensum significantia simulando se
consentire quantum potest; quandoque enim
tunc non intendit facere sacramentum, nec pro-
fert illa verba ut formam Sacramenti, neque
ponit illius materiam, sed se habet ad militan-
dum qui representandi causâ abluet, & pro-
ferret in theatro verba Baptismi; vel qui di-
scendi causâ, seque exercendæ in modo cele-
brandi.